

NÉPNEVELŐ.

KATH. NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI LAP.

Az Érsekújvárvidéki és Nagyszombati róm. kath. néptanító-egyesületek közlönye.

Megjelenik a szüneteket kivéve
havonként kétszer egy íven.
Előfizetési ár egy évre 2 frt,
fél évre 1 frt. Egyes szám
ára 10 kr.

Szerkesztik és kiadják:
Dr. KOMLÓSSY FERENC és ZELLIGER JÓZSEF.

Az előfizetések, valamint a lap
szellemi részét illető közlemé-
nyek a „Népnevelő“ kiadó-
hivatalához Nagyszombat-ba
küldendők.

TARTALOM: Benn fáradság — van-e künn boldogság? Déry J. — A nagyszombati gyermekkert ünnepélye.
Peczko Antal. — Az igenév személyei és ragozása. Pataky J. — A tanügyi statiszt. kimutatások
ügyében stb. Róth József. — Vegyes.

Benn fáradság — van-e künn boldogság?

(Philosophia-paedagogiai karcolat.)

Hagyjuk oda pár percre a szent műhelyet, melyben hivatásunknak élünk. Hiszen nekünk is szabad egyszer jó hosszú lélegzetet venni ott künn, a hol az emberiségnek közös sorsán úrnak-faragnak. Lépünk ki a nagy világba, — miként áll ama dicső mű, s mennyire lett megvalósítva a magasztos eszmék legmagasztosabbika: az emberiség közös boldogsága. Mert nem oda irányul-e mindannyiunk törekvése, hogy a serdülő nemzedéket, s ezzel együtt önmagunkat is öltöről-öltőre közelebb vigyük a boldogság meleg révéhez, hogy egyéni s nemzeti létünket a jövő tükrében dicsően lássuk fölragyogni?!

Ha az emberiség történetében lapozgatunk, — úgy tarkánál-tarkább képekkel fogunk ott találkozni annak boldogságát illetőleg. De arra szintén ráakadunk, hogy a szép, jó, és igaz eszméi évezredek óta foglalkodtatták a gondolkodó szellemet. E három eszme hatja át az egész mindenséget s a nevelés-oktatásnak is bizonyára eme szentháromság a talpköve. E három lelki tulajdonnak folytonos összhangzatától függ földi célunk elérése: azaz a tökélyesbülés s ezáltal a boldogság, — s akár az ó-, vagy középkort, akár pedig az új kornak rohamos változatosságu jeleneteit hívjuk erre nézve bizonyossággal, — ama tanúságot fog-

juk levonni, hogy a hármas-egység összhangzatának megszakítása mindenkor keserű gyümölcsöket termelt! Hát a legújabb kor, a dörgegelmes „civilizáció“ kora, mely a Babel tornyát akarja visszavarázsolni, mily képeket tár elénk?

Látjuk a tudomány mindenható alkotásait, — a regeneráció fényes világitása mellett hajó hasítja a vizet, s a léget, — a táviró villámgyorsan viszi gondolatinkat a világ végére, — a gép beszél és röplött a villanyvilágítás, — a villanyos vasut és még annyi sok minden — csak közboldogság nincs! Ez állapotnak okát kérde tőlem a szives olvasó? Épp azt akartam megmondani.

Hogy korunk felette önző s anyagiasság természetű, azt senki sem fogja kétségbe vonni, ki a külvilággal érintkezik. Az egyoldalú materialismus vaskarokkal ragadja magához az uralmat, s a tudomány, művészet, ipar, kereskedés, szóval minden emberi törekvés magán hordja annak káros hatású bélyegét. A tudomány nem tudomány többé, hanem felületeskedő ujságszomj és üzletcikk, a művészet csak holt utánzása a classikai kor jelességeinek; az erkölcsiség . . . oh az meg csak üres látszat. A tudósokra — kiknek idealismusát oly szánó mosolylyal kíséri a világ, elérkezett a pharaói hét szük esztendő! (Csak hét-e?!)

Fajdalom, szomorú korszak ez, melyre mi ébredtünk, s én azt hiszem, hogy a számos

leverő jelenségnek okát a materializmusban találjuk föl. A materializmus a legtudatlannabb vakmerőséggel iparkodik lerombolni az ember törekvése irányának ama isteni eredetű szentháromságát, melynek összhangja az emberiség közboldogságának egyetlen szilárd alapja.

Főelve a mindentudás. Tudni szerinte annyit tesz, mint érzékelni; ami nem esik érzéki tapasztalásunk alá, az egyáltalán nem létezik. E szerint az eszmék, a gondolatok stb. csak annyiban bírnak valósággal, amennyiben az agyanyag részeseitől függenek, s azok által mozgásba hozatnak. Az Isten, a lélek, a halhatatlanság szerintök csak eszközök, melyek arra szolgálnak, hogy az embert eredeti vakságában meghagyják — a vallás, az meg pláne csak megszokott formalizmus. Az ember éppen csak szerves lény, a szerves lény pedig nem egyéb, mint egy jármű, melyet egymásba fogódzó kerekek járatnak, éltetnek; természetesen addig, míg azt a kerekek összetartják, — de a mely az élet idején is szüntelen változván, sohasem egy és ugyanaz. Az ember „én“-je tehát nem más, mint millió parányok társasága, s így a persona individuumának állandósága megsemmisül, mert lényege, a parányok örökösen változván, — minden pillanatban mássá lesz, mint a mi volt. A gondolat és érzés a test szervezett összehatásából származik épp úgy, mint egy gépnek összeműködő alkatrészei által más egyéb productum. A materializmus elvei szerint csakis látszólagos igazság létezik, mert az anyagi szervezet működése valaki előtt igaznak tüntetheti föl épp ama dolgot, mely más valakinek okoskodása szerint igaztalannak bizonyul.

Az Istent meg akarja fosztani trónjától s a vallás országa helyére, az anyag köztársaságát állítani. Az anyag erői sohasem vesznek el, hanem csak átalakulnak. A véletlennek, a sorsnak, jobban mondva a körülmények véletlen találkozásának tulajdonít minden eredést. Szerinte nincs bűn, de erény sincs, mert az ember minden tetteiben csakis az örök szükség parancsait

teljesíti, — a sentimentalisabbak kifejezőmódja szerint „a természet szent szavát követi.“ Az erkölcs, a becsületesség, szintén csak hiábavalóságok, — de nem olyan az önzés, mely mint Taine mondja: „Okosan használva becsületességre utalja az embert.“ Tagadja továbbá az emberi akaratnak szabadságát, mert bennünk a határozatok csupán csak szükségszerűen támadnak, s mi kénytelenek vagyunk azokat teljesíteni. Ezek, s még több hasonló elveket vall a materializmus, — s buváreszköze, a természettudományokkal igyekszik azokat megvilágítani, behatolván a föld alá, s föl a menny s csillagok mögé!! S mivel indokolja mindezen állításait? Önök szíves olvasóim bizonyára jól ismerik azt. Jól tudják, hogy majd semmivel!

Főelve, a mindentudás hite által leginkább tudatlanságát árulja el, a melyből legfőbb érvelése után egy-egy jókora adaggal kedveskedik, — az az magyarázatra szólva a sárban ragad. Mert azon számtalan érzéki példa, mit az állati és emberi tehetségek összehasonlítása tekintetéből emlitenek, csak annyit bizonyít, a mennyit már előbb is tudtunk; t. i., hogy nemcsak az embernek, de az állatnak is vannak bizonyos kisebb nagyobb fokú tehetségeik.

Mi egykor azt tanultuk az iskolában — már régen volt, talán nem is igaz, hogy halhatatlan lelkünk van, mely a materializmus által kereken tagadtatik, mert hiszen a lélek nem érzékelhető, tehát nemcsak hogy nem halhatatlan, de egyáltalán nem is létezik, s mint főntebb emlitém a gondolat s érzés a testszervezet összehatásából származik, mint minden más működés. Ez állítás körülbelül annyi, mintha azt mondanám: „Büvös írószerelem, csinálj hamarjában egy dicső cikket!“ Már pedig ha a materializmus markos legényei arra várandottak, hogy „mindentudó“ írószerelem rendszerüket összeállítja, s dicső elveiket papírra rakja, úgy bizonyára még maig sem tudna az emberiség azok felől, megóvva azt egyszersmind annyi boldogtalanságtól!

Hát a materialista főkből miként szár-

maznak a gondolatok? Az agyanyag részecseinek mozgása által. Tegyük föl. De hát mi idézi elő e mozgást? Az agyanyag izmai. Honnét nyerték az izmok eme mozgató erőt? A vértől. Hát a vér? A tápláléktól. Hát a táplálék? A nap tenyésztő erejétől, mely a táplálékul szolgáló szerves lényeket létrehozza. Hát a nap tenyésztő ereje honnan ered? A napban égő anyagoktól. És ezek? Más anyagoktól. S még ezek? Még másoktól. Hát a legutolsók, vagy inkább a legelsőek ezek között? Mi — együgyü emberek — azt feleljük: az Istentől! a „mindentudó materialista pedig — nem felel semmit, s visszahúzódik. Sőt, ha azt kérdenők tőlük, hogy az agyanyag, — melyet ők is anyaginak tartanak, — jobban mondva a millió parányok, miként adhatnak szellemi eredményül; bizonyára adósak maradnának a felelettel.

S ha azt kérdeném, hogy hát a materialista fők gondolatait, avagy az agyanyag részecseinek mozgását látta-e, érzékelt-e valaki? S ha látták, mért nem mutatták azt be az emberiségnek? Ha pedig nem látták, hogyan tulajdoníthatnak az embernek gondolkodást? Ha tagadják az Isten, a lélek lételet, mért nem tagadják magát a gondolkodást is, miután egyik épp oly kevéssé érzékelhető, mint a másik? Van-e itt következetesség? Még következetlenségökben sem következetesek! Avagy az általuk kiejtett szó, mivel tulajdonképen nem anyagi, nem létezik-e? Azt fogják talán ellenvetni, hogy a szó, mint hang hallható, az az érzékelhető, így tehát annak létezését is el kell fogadnunk. De hát a szó, vagy a hang hat-e tulajdonképen érzékeinkre? Mindenesetre a hang, a szóval a fülnek semmi dolga nincs, mert az szorosán az agy működéskörébe tartozik, — az lévén minden fölfogási processus végállomása. S fogja-e azért valaki a szavak valódi létezését tagadni?

S boldogabb-e az ember, mióta megtudta, hogy az, amit a régiek gondolatnak neveztek, nem más, mint az „agy legfinomabb anyag részecseinek mozgása“! hogy istenévét azt választotta, ami látható,

érezhető és szagolható. Nem tagadom, hogy a természettudományok az utóbbi évtizedekben óriási haladást tettek, de azt meghatározottan kétségbe vonom, hogy az emberiséget csak egy fokkal is közelebb hozták volna az annyira hajhászott boldogsághoz. Az ókornak a babonák egész seregével benépesített vallásos eszméi, — a középkornak mysticismusa s erős hite az Istenben a támaszra s segélyre szoruló emberi kedélyt sokkal inkább kielégítették, mint a jelenkornak anyagi istene. Kit lesújtottak a sors csapásai, kit barátai hűlenül magára hagytak, ki leégett háza roskadozó falai között nem talált többé nyugvó menhelyet, az önmagába szállt s megvigasztalódott. S ma miben kereshetne az reményt és vigasztalást? Tán az anyagelvi alapon nyugvó tudományban? A tudomány értelmünket kielégítheti ugyan, de kedélyünket pusztán hagyja; az értelem alkothat ugyan igazságokat, de ezek nem szükségkép boldogítók is. Miért? Déry J.

(Vége köv.)

A nagyszombati gyermekkert ünnepélye.

A nevelés történelmében Clio aranybetűkkel jegyzé be a kisdetek rendszeres oktatásának s nevelésének megalkotója Fröbel Frigyes nevét. Mint Pestalozzi tanítványa nagyszellemű mesterének eszméit sok tekintetben érvényre emelte; a gyermeknevelés terén pedig fölülmulta. Ő volt az, ki lángelműségével áthidalta azon hézagot, mely a család és iskola között létezett. Blankenburgban találjuk az első berendezett gyermekkertet. „Élni, ismerni dolgozni“ volt működésének alapelve. Ezen iskolaelőtti időszakban a gyermekeknek úgy összes, mint egyéni testi s szellemi erői, könnyű, célszerű, játszó és foglalkodtató eszközök (pl. teke, kockák, henger, stb) által természetszerűleg annyira fejlesztetnek, hogy a szerzett ismeretek alapján a népiskola legelső osztályában nehézség nélkül haladhassanak; ily intézetek tehát joggal nevezhetők a népiskola propaedeutikájának.

A vallásos érzelem ápolásának is tag-

tér nyílik; mert a hit boldogító ígéinek fénye százszorosán tükröződik vissza a gyermekek krystálytisza sziveiben. Ezen áhitatot elősegítik az egyházi imák és énekek zengzetes dalolása; továbbá a tanítás színhelye a kert, mint az Istennek élő temploma a vallásos érzelem fejlesztésére jótékony hatást gyakorol.

A kedély nemesítettik a gyermek fölfogásához mért elbeszélések által; a hazaszeretet érzelmét pedig fölkeltik s ápolják a nemzeti jellegű játékok s hazafias dallamok.

Nagyszombatban Schwend János tanár urnak jó hírnévnek örvendő felső leánynevelő- és tanintézetével kapcsolatban szintén létezik Fröbelféle gyermekkert, mely május hó 4-én tartá ez évi ünnepélyét.

Az előteremben közszemlére voltak kitéve a kicsikék kézimunkái. Láttunk ott borsó munkát, mely betüket s egyes a közéletben használt tárgyakat s eszközöket ábrázolt; agyagmintákat; továbbá fehér és színes papirosból fűzött vázlatokat; érdekes kitűzéseket s domborításokat; tálcákat, képrámákat s kivarrásokat, mely tárgyak a szép számmal megjelent tanfériaik figyelmét méltán lekötötték. Örömmel tapasztaltuk, hogy az előállított tárgyak természetszerű, a gyermekek képességeihez nyomról nyomra alkalmazkodó fokozatot és hézagtalan foglalkodtató rendszeren alapulnak s a tárgyak mindegyike a természetből vevén anyagát s mintaképét a szemléltető oktatás névleges s tárgyi sikerét biztosítják. E munkák által nemcsak ruganyosságban nyernek a kezek és ujjak; hanem a lélek tehetségei is észrevétlenül, önként fejlesztetnek. A kézimunkára fősúlyt kell fektetni a népiskolában is; mert ebben látom az anyira szükséges háziipar termékei előállításának alapföltételét. (Szabó Endre „A kézimunka tanítása a népiskolában“, 6. lap)

E teremről az előadó terembe léptünk, a hol a jó Fröbel bácsi megkoszoruzott képét láttuk; megjelent számos tan- és gyer-

mekbarát, szülő s diszes hölgykoszoru is. Öt óraker bevonult a kised növendékek (vagy 50) ünnepi serege derült vig arccal s dalolva követvén hegedün indulót játszó „nevelő néni jüket“ a szakképzett Klossz Etel k. a.

A próbát közös imádság előzte meg, mire alkalmi felköszöntő után az asztalok mellett foglaltak helyet s a Fröbelféle játszó nevelő kockákkal különböző alakokat építettek s örömmel vettük észre, hogy a számtan elemeiben s tárgynevezésben teljesen otthonosak.

„Derék, hegyes, tompaszögű lapokat kap a gyermek, hogy ha szépen szót fogad. Nosza rajta, rakjuk hát szaporán; így mulatunk, így mulatunk aztán mi csak igazán.“ (Gyermek-dalok Fröbel fejlesztő rendszeréhez, Kohányi Sámuel.)

A kockaépítést rend- s tornagyakorlatok és társas magyar népies játékok váltották fel. Foglalkozás csak az, a mi vidámmá, boldoggá téssen. A gyermekek játékaik sem egyéb, mint tevékenységük nyilatkozatai könnyű lepkeöltönyben.

A játék az emberi szellemnek legelső költészete, fejleszt minden erőt s oly foglalkozásokra vezet a gyermeket, a melyben egykor tökélyre emelkedhetik. (Plato de Legibus L. I)

„A gyermek már a fejlődés első korában fokról fokra ismétli, mint a többi organikus lény ősei történetét s midőn szelleme első nyilatkozatai feltűnnek, e nyilatkozatok ismét csak az ősök szellemi életének első fokait magyarázzák meg. Az egyszerű gyermeki játék tehát az emberiség szellemi fejlődésének öntudatlan ismétlése s egyuttal a fejlődő gyermeki szellemi élet nyilatkozata.“ (György Aladár ért. Vasárnapi Ujság 1874.) Hozzátehetjük a gyermekkertekben csak is magyar népies játékok alkalmaztassanak; mert ezek legillőbbek a nemzeti nevelés geniusához. (Komjáthy György, Gyermekjátékok.) Majd alkalmi költemények, elbeszélések és szavaltatok következtek; mire ima és bucsuszóval a próba véget ért.

A költeményeket, elbeszéléseket s sza-

valatokat a picinyek oly zamatos magyarsággal, gördülékeny kiejtéssel s fesztelen magatartással adták elő, hogy a hallgatók többször tapssal is nyilvánították tetszésüket. A beszélgetés s társalgás is csak magyarul folyt.

Városunkban, melynek zömét német- és tótajkuak képezik, valóban égető szükség van oly intézetre, mely a magyarosodás ügyének buzgó terjesztője legyen, pedig az alapot, melyre később építeni lehessen, már az óvodában le kell tenni a gyermek szívébe. Valljuk be őszintén mi nagyszombatiak, kik a szülői házban hazafias érzelmű nevelésben részesültünk; de hazánk édes nyelvét nem az anyatejjel szívtuk be, hol tanultuk ismerni, szeretni s művelni e nyelvet s hol erősödünk a haza szeretetében, ha nem a — tantermekben — a hol a tanítók s tanárok mézajkairól szívtuk be a magyar hazafiságot s azért kegyelettel emlékszünk vissza gyermek- s ifjkorunkra. Városunknak tehát az ifju nemzedéket hason jótéteményekkel kell boldogítani; ez eszközök, illetve intézetek egyike a Schwendféle gyermekkert.

Helyesen tevő a „Magyar kör“, midőn azt védőszárnyai alá vette s a pozsonymegyei közmívelődési egyesület becses figyelmébe is joggal ajánlható; mert az intézet Fröbel paedagogiai elveinek tökéletesen megfelel; de egyuttal magyar hazafias nemzeti alapra van fektetve. A jó tanító lelke az iskolának. Klossz Etelk. a., mint a gyermekkert vezetője, képzettsége, ügyes paedagogiai rendszere, s a hazafias szellem terjesztéseért teljes elismerésünket megérdemli.

Ezekután könnyű lesz megfelelni egyik ismertebb paedagosunknak, ki ezeket írja: „Mi a kisdédováás célja? A szülői hajlék pótlása s bizonyára az lenne a legjobb, ha kisdédováóintézetre szükség sem lenne, ha otthon mindenki gyermekeit hat éves korukig maga nevelné.“ („A magyar népiskolai tanítás története.“ II. t. 466. l.)

Erre viszonzássul átveszszük hirneves paedagogusunk, Lubrich Ágost, e következő szavait: „Az ember társaságra levén te-

remtve, a gyermekek is emberek; de különösen gyermekek közt érzi magát legjobban. A hasonlókkal való társalgás leggazdagabb forrása az ember szellemi táplálásának s a legtermészetesebb eszköz szellemének élénki tésére és nemesítésére. Társaságban a gyermek egyediségének oly tulajdonságai is életre kelnek, melyek elszigetelt életmódnál vagy éppen nem, vagy későn és nehezen ébredtek volna fel. A kölesönös érintkezés, versengés, élesztő, vidító, ingerlő erővel bír; a találékony-ság, vidámság, élc, elszántság; biztosság e forrásból merítik főtáplálékukat, a mely gyermek elszigetelten nő fel, rendesen különöc, méla s az életre nem igen alkalmas emberré leszen. A célszerű játékok többféle erénynek forrásaivá lehetnek s az érzés s akarat rendezésére is vezetnek. A derék nevelő figyelemmel kíséri a gyermekek szellemi nyilatkozatait s azokat a gyermek dicséretes tulajdonainak fejlesztésére s káros tulajdonainak fékezésére fordítja.“ (Neveléstud. II. K. 92. l.)

Fröbel Frigyes, kedves bácsi,
köszönjük szép játékodat,
magyar gyermek im dicsőit,
lásd meg emlékoszlopodat!

Nagyszombat, 1884. május 7.

Peczko Antal,
képezdei tanár.

Az igenév személyei és ragozása.

A jelen idő (folyó cselekvés).

Ti most valamit olvasnátok, az olvasás közben kérdeznék valakit, mit csinálsz? — Mit felelnél ezen kérdésre, te N? — É n o l v a s o k. (Felírja). Olvassátok ezen mondatot (halkan), Józsi! Mondd meg a szomszédodnak mit csinál? — T e o l v a s o l (felírja). Mondd meg mit csinál János is, te N? János is olvas! János helyett használd e névmást „ő“ s akként mondd ki azon mondatot! Ö o l v a s. — (felírja). Mely személyről van szó az első mondatban, te N? Vigyázzatok! Ha az első személyről szólunk, akkor az ige is az első személyben áll; mikor áll az ige az első személyben, te N? — Mely sze-

mélyben áll ezen ige, te N? — Miért? — (Ily módon kifejti a 2-ik és 3-ik személyt is.) Mely személyben áll az ige e mondatban: „Én verem“, te N? — (felírja). Mondd ki akként e mondatot, hogy az ige a második személyben álljon, te N? — (felírja). Te meg tedd az igét a 3-ik személybe és akként mondd ki a mondatot, Béla! — (felírja). Ha én most az első mondatban a névmást kihagynám és csak az igét mondanám ki, észrevenné-e az igében, hogy az első személyről szólunk, Kálmán? — Hát ha a második mondatból a névmást kihagynám és csak az igét ejteném ki, talán azt gondolnád, hogy az első személyről szólunk, te N? Ebből azt látjuk, hogy az igéknél a névmások azért nem szükségesek, minthogy a személyeket már maguk az igék is mutatják. — Mit mutatnak magok az igék is? — Mit lehet tehát az igéknél kihagyni, te N? — Mely számban állanak az igék ezen három mondatban (mutat), minthogy mindegyikben csak egy személyről szoltunk, te N? — Mely számban állanak ezek is (mutat a második sorra), te N? — Miért? — Mikor áll az ige az egyes számban? — Tedd ezen mondatokat a többes számba, te N? (felírja). Te meg ezeket tedd a többes számba, Pista. (felírja). Mely számban állanak most ezen igék, te N? Mikor áll az ige a többes számban? — Mi ennek az igének gyöke, te N? — Találtatik-e ezen gyök az ige többi személyeiben is, te N? — (aláhúzza). Mely időben vannak ezen igék, te N? — Mely személyben találtatik a tiszta gyök, te N? — A jelen idő harmadik személyéből az ige többi személyei képeztettek. Mely személyből képeztettek az ige többi személyei a jelen időben, te N? — Hogy képeztetett az első személy a harmadikból, te N? — („ok“ rag hozzacsatoltatott). Mely ragot kapott ezen ige a második személyben, te N? — (Igy jár el a többesnél is.) Az igék tehát ragokat kapnak, azért mondjuk, hogy ezek is ragoztatnak. Mit kapnak az igék is, te N? — S mit mondunk azért? — Ragozd ezen igét a többes számban, te N? — (felírja). Hogy ragoznád te ezen igét „önt“,

Feri! — (felírja). Mely ragot kapott az első személyben ezen ige (elsőre mutat), te N? — Hát a második ige, mely ragot kapott első személyben? És a harmadik? Vigyázzatok! Az első személy akként képeztetik, ha a harmadik személyhez „ok, ek vagy ök“ ragot kapcsolunk. Hogy képeztetik az ige első személye, te N? — Mely ragokat kapnak az igék a jelen idő első személyeiben, te N? — Milyen hangu rag az „ok“, te N? — És milyen hangú ragok ezek „ek és ök“? Miért kapott az első ige mély ragot, a többi két ige pedig magas ragot, te N? Azért, mert az első ige mély, a többi két ige pedig magashangu. Vigyázzatok! — A ragozásnál kapnak a mély igék mély ragokat, magas igék pedig magas ragokat kapnak. Mely igék kapják a ragozásnál a mély és melyek a magas ragokat, te N? — Az éles és vegyes hangu igék pedig vagy mély, vagy magas ragokat vesznek fel. — Milyen hangu ragokat vesznek fel az éles és vegyes hangu igék, te N? — No most nézzetek ide s mondjátok meg, mely ragokat vettek föl ezen igék a második személyben? Hogy képeztetik az ige második személye a jelenidő egyes számában, te N? — Az ige második személye a jelen idő egyes számában képeztetik, ha a harmadik személyhez sz, asz, vagy esz ragot kapcsoljuk.

Hát a harmadik személyben szinte kaptak-e ezen igék ragot, te N? — A harmadik személy tehát a jelen idő egyes számában tiszta igegyöksettől képeztetnek az ige többi személyei. Mely személy az ige tiszta gyöke, te N? — S mi képeztetik ezen személytől? — No most jer a táblához, Feri, és húzd alá a többes számban levő igék gyökereit! — Mely ragokat kaptak ezen igék a többes szám első személyében? — A többes szám első személye akként képeztetik az igéknél, hogy ha gyökhez (a 3-ik személyben) „unk vagy ünck“ ragokat kapcsoljuk. Hogy ké-

peztetik a többes szám első személye az igéknél, te N? — E szerint mondd meg, hogyan képeztetik az ige második személye a többes számban, te N? Az ige második személye a többes számban képeztetik, ha a gyökhöz „tok“, „tek“ vagy „etek“ ragok kapcsolhatók. Hát a harmadik személyben, mely ragokat kaptak ezen igék, te N? — Hogyan képeztetik tehát a harmadik személy az igéknél, te N? A harmadik személy úgy képeztetik, ha a gyökhöz „nak, nek vagy enek“ ragok kapcsolhatók. Mely személyben van az ige e mondatban: „A tanulók irnak“, te N? — Hogy képeztették ezen személy? —

(Erre következik gyakorlás az olvasmányban és írásbeli feladat.)

Én olvasok. Én verek. Én öntök. Te olvasol. Te versz. Te öntesz. Ő olvas. Ő ver. Ő önt. Mi olvasunk. Mi verünk. Mi öntünk. Ti olvastok. Ti vesztek. Ti öntöttök. Ők olvasnak. Ők vernek. Ők öntenek. Gyakorlat.

1. Keressétek ki az X olvasmányban foglalt a jelenidő első és második személyben lévő igéket!

2. Írjátok fel a következő igéket a többes számban; szánt, aratsz, épít, dobog, vár, rajzolok!

3. Tegyétek a következő igéket a többes számból az egyes számba: készítünk, ástok, használnak, figyeltek, járunk, ülnek, kerestek.

4. Ragozzátok a következő igéket mindkét számban, s írjátok fel azokat a nyelvtani füzeteitekbe: ugrál, üz, mos, visz, főz, varr. **Megjegyzés:** Hasonló módon megmagyarázza a múlt és jövő időt is; csak hogy a múlt időnél megemlíti, hogy ezen időnek jele „t, att, ott, ett, ött“, mely ragok a jelenidő harmadik személyéhez, (egyes szám) ragasztatnak s itt a többi személyek a 3-ik személytől alakíttatnak. A jövő idő pedig két igéből áll, melyek közül csak az egyik ragoztatik, a másik pedig változatlanul marad. Az egyszerű jövőt csak a 4-ik osztályban képezteti „and, end“ ragokkal pl. vár-and-ok; ver-end-ek.

Pataky J.

A tanügyi statiszt. kimutatások ügyében következő kérés ment a tanfelügyelő esperes urakhoz:

Főtisztelendő Esperes Ur! A múlt évben veft statisztikai táblázatokat bátor vagyok oly kéréssel ismét beküldeni, miszerint azokat az iskola igazgató urak által csakis a f. 1883/4. tanévben megváltozott adatokhoz képest kiigazítani és f. évi június hó 30 áig hozzám visszaküldetni méltóztassék. Ezuttal is bátor vagyok ismételni, hogy igen kedvesen és nagy köszönettel venném, ha ezen táblázatok nyomában az egyes iskoláknál tartott évi vizsgák után, vagy a hol lehet, a vizsgákat megelőzőleg is lassanként hozzám beküldetnének, de azért nagyon kívánám, hogy a tanévi szorgalom idő mennyire csak lehet, június végéig kihuzatnék és minden áron megakadályoztatnék, hogy a gyermekek, legkevésbé azonban a 6—10 évesek, faluhelyen mezei munkák vagy pásztorkodás miatt kimaradozzanak, csak azon 10—12 éveseknek, kik 8 hónapon át folytonosan és szorgalmasan jártak iskolába, lehetne megengedni a mindennapi iskolából való kimaradást, oly kikötéssel azonban, hogy ezek tanév végéig az ismétlő és vasárnapi iskolába tartozzanak járni, de az évi zárvizsgálatot annak idején a mindennapiakkal kötelesek letenni. Különben kiemelve kérem: 1. Az iskola mulasztások utáni pénzbírságokból befolyt és a községi elöljárók által az iskola pénztárának kiszolgáltattott összegek külön kitüntetését és mire való fordítását. 2. A tanító által az iskolába járók számáról havonként szerkesztett szintén külön mellékelt kimutatást. 3. A községi elöljárók által az igazolatlanul mulasztott gyermekekről az egész tanévre nézve kéthetenkinti csoportosításban szerkesztett kimutatásnak, s az iskolaszékekhez a kényszerítő iskolabajlás szorításának miképen történt teljesítéséről szóló kéthetenkinti jelentéseknek melléklését, hogy megtudhassam, hogy kiken, mily fokon, és mikor teljesítették az elöljárók a büntetéseket; erre ugyanis a megyei közigazgatási bizottságnak m. évi dec. 6-ki 1219. sz. meghagyásával szigoruan utasítvák. 4. Annak külön kitüntetését, hogy számszerint hány tényleg iskolába járt gyermek követte el tanév közben a statisztikai iven kitüntetendő egy fél napi iskola mulasztásokat. 5. Ugy az egyházi, mint a világi iskolai rendszabályokban előirt gazdasági és kertészeti gyakorlatokat teljesítették-e iskolákként a tanítók és pedig saját kertjükben-e, az iskola külön kertjében-e, avagy a faluiskolában-e? ha nem, miért nem teljesítették? 6. A leányok számára szintén előirt kézimunkák tanítottak-e a tanító felesége által. — ha ért hozzá — vagy más ügyes nő által-e? Kiváló tisztelettel maradtam, Pozsony 1884. május hó.

Róth József,
tanfelügyelő.

Vegyes.

— Az iparos tanulók számára Pozsonyban fölállítandó iskola tárgyában, melyet a kormány már annyira sürget, a városi ipariskolai szakosztály Michaelis Vilmos igazgató ur előnökle alatt tegnapelőtt ülést tartott, melyből első sorban az iparos tanulók összeírása sürgettelett. A szakosztály mindeddig hiányában volt mindazon szám és tájékoztatósi pontoknak, melyekből egy ily iskola fölállításáról kellőleg tanácskozhatott s csak a kir. tanfelügyelőség szivességéből jutott az illető terv- és szervezeti szabályrendeletekhez, jóllehet e tárgyban már jóval előbb ment kellő utasítás a városhoz. Nem is kell emlitenünk, mily szükség lenne már Pozsonyban az iparos tanulók helyesen szervezett iskolájára; mert tudva lévő, mily szomorú erkölcsi és szellemi visszamaradottságban vannak az iparos növendékek és inasok egyáltalában, figyelemre méltattuk mi ezen körülményt már egy tavali cikkünkben is és hangsúlyozva ajánlottuk a közökt. kormány által igen szakavatottan kidolgozott szervezeti utasításnak elfogadását, vagyis helyesebben a Pozsonyban ily iparos növendékek számára a kereskedelmi s iparkamra által már több év óta fenntartott vasárnapi rajziskolának a közökt. kormány által kiadott utasításhoz képest való átalakítását, kiegészítését. A pozsonyi kereskedelmi s iparkamra annak idejében igen szakavatottan és helyesen fogta föl ezen iskola föladatát s azért az ülésező szakosztály is elhatározta, hogy ezen ügyben érintkezésbe lépend a kamrával. A tanerők a helybeli iskolaiakból fognak kiválasztatni, a tanhelyiségeket illetőleg azonban a szakosztály csak akkorra nyilatkozott javaslatlételre, a mikor majd az összeírásból a tanulók számáról nyerhetett kellő áttekintést. Részünkről nagyon kívánnók már azok mielőbbi sikeres keresztülvitelét, és reméljük is, ha az iparos tanulók s egyáltalában az iparos világ műveltségét tapasztalás szerint melegen szíven hordó pozsonyi kereskedelmi s iparkamra a várossal és hivatott iskolai hatóságokkal e tekintetben közreműködni fog, — a mire ezennel igen fölkerjük, — az óhajtott cél mihamarább, talán már a jövő tanév kezdetével el fog éretni. A város részéről erőlyesen foganosított iskolába járásra való szonítása valamennyi tankötelesnek, melyre a népoktatási és ipartörvényekben implicite foglalt iskolai kényszer utasít, — az iparos tanulók iskoláját nagyban fogja benépesíteni s a cél el lesz érve.

— A képezdei növendékekre kiterjesztendő egy évi katonai önkéntességi kedvezmény iránt tették fölterjesztést az állami tanítóképezdek igazgató tanácsai a vallás és közökt. m. kir. ministeriumhoz, hogy a hadügyi ministeriummal egyetértőleg ama kedvezményt, illetőleg a négy évi tanfolyammal szabályszerűen szervezett képezdeket a főgymna-

siumok és főrealiskolákkal egyrangú szaktan intézetké jelentsék ki s ennek alapján a képezdek két felsőbb osztályú növendékeinek engedtessek meg a katonai egyévi önkéntes szolgálatot. Kíváncsiak vagyunk, hogy fog ezen kérdés a kormánykörökben föl fogatni s megoldásáról lesz szerencsénk tisztelt olvasóinkat annak idején tudósítani. A véderőről szóló törvény módosításáról szóló 1882. évi 39 t. c. értelmében tehet e tekintetben valamit a kormány s minél számosabb illetékes oldalról törtéendő fölterjesztések talán csak sikerrel mozdíthaták elő az ügyet.

— A pozsonyi jogakadémia fenállásának százéves ünnepélyén — amint biztos forrásból halljuk — Trefort közoktatásügyi minister ur is fölrandul Pozsonyba.

— Soprony megye nemesi pénztárából a magyar nyelv tanítói számára tudvalevőleg 10 jutalmi díj van kifizve évenként 50—50 frtjával, melyekre nézve a tanfelügyelő csak 7 néptanítót ajánlott jutalmazásra, a három fennmaradt díjat pedig a tanítói működésükben szép sikert felmutató Víz János közép-büki, Sente György alsó-büki és Szabó Kálmán öntési néptanítóknak javasolt kiadni. Ennek ellenében a kir. ügyész a magyar nyelv tanításában elért eredmény csekélysége miatt nem tartja helyesnek a magyar nyelv tanítóinak jutalmazását, e helyett a magyar kisededvők felkarolását ajánlotta, melyektől több sikert vár, s mely célra nemcsak a tanítók részére utalványozott 500 frtot, de nagyobb összeget is hisszí, hogy hajlandó lesz a megye közönsége megszavazni. A kir. tanfelügyelő a néptanítók jutalmazásának szükségét különösen hangsúlyozván, javaslata elfogadtatott. Helyén van ugyan a magukat kitüntetett tanítók jutalmazása, de ha „az elért eredmény csekély,“ úgy valóban sokkal célszerűbb az összeget a magyar óvodákra fordítani. Eltekintve minden mellék gondolatától, az annyira hangoztatott „culturalis“ szempontból is előbbre való az ily féle óvodák fölkarolása, mert csakis ezekkel érhetünk célt, itt vethető meg a magyarosodásnak az alapja, melyen aztán a népiskola tovább építhet. („Nepiskolai Lapok“.)

— Az x lábokról dr. Lücke, a strassburgi sebészeti korbáz igazgatója, egy német szaklapban érdekes cikket közöl a gyermekek x lábairól (genu valgum). Ugy tapasztalta, hogy az utóbbi 10 év alatt különösen nagyon elterjedt a gyermekek közt e testi hiba, melynek okául ő a legujabb divatu ruganyos harisnyatartókat véli. E harisnyatartók ugyanis a térdén alul a harisnyához vannak varrva, s a csontok külső oldalán végig húzóva a felsőruhához vannak erősítve s így a járásban mindig akadályozzák a gyermekeket. E helyett dr. Lücke szőtt, vagy gyapju harisnyakötőket ajánl, mely nem formátlanitja el a gyermek lábait. („Nepiskolai Szemle“.)

Irodalom és művészet.

**A tanítótestületek és iskolai hatóságok
figyelmébe!**

Ezennel van szerencsém tisztelettel felhívni becses figyelmét a kiadásomban megjelent **Zelliger-féle „Kis általános földleírás képekkel és Számolási gyakorlatkönyv“** című népiskolai tankönyvekre. Mindkettő ugy van szerkesztve, hogy egyaránt használható, akár tisztán magyar, akár nem magyar tannyelvű népiskolákban.

A földleírás tartalma: Környékleírás. A haza: a magyar Felföld, éjszakeleti Felföld, délkeleti Felföld, a nagy Magyar-Alföld, a dunántúli dombvidék, a kis Magyar-Alföld, a Dráva és Száva közti vidék, a tengerparti vidék (a tenger, apály és dagály). Ausztria. A világ részek leírása, természet- és csillagásztani földleírás.

A számolási könyv igen észszerű gyakorlati módon tárgyalja a II. és III. osztály számára előírt tananyagot több ezer példa alapján és ennél fogva különösen az osztatlan népiskolában nagy sikerrel használható.

Biztos forrásból értesültem, hogy a népiskolai hatóságok, ker. esperes-tanfelügyelők, valamint a ker. tanfelügyelők is a földleírás, számolás és a történelem tanítását s tanulását magyar nyelven óhajtják hallani a nem magyar tannyelvű népiskolákban is, azért a könyvecskékhöz amugyis mellékeltem szótárcskákat a célnak teljesen megfelelőeknek s elegendőeknek találtam, — minthogy azonban egyes tanító urak azt hangoztatták, hogy a földleírás könyvecskének egyrésze tót nyelvre is le legyen fordítva, örömet tettem eleget ezen szerény kívánságuknak is, amennyiben a könyvecske tetemes részét lefordítottam, mely fordítás egy kis füzetke alakjában mellékletül jó a tót tannyelvű népiskolákban használandó magyar földleírás-hoz. Mindazonáltal a könyvecské árát változtatlanmarad; és pedig:

A földleírás ára magyar kiadás	10 kr.
„ magyar-német kiadás	12 „
„ „ tót „	12 „

A számtan magyar kiadás	15 kr.
„ magyar-német kiadás	15 „
„ „ tót „	15 „

Tömegesebb megrendelések után megfelelő rabbatot adok.

Becsés megrendeléseit kérve maradok Nagyszombat, 1884. május hóban tisztelettel

Winter Zsigmond,
könyvvarus.

— A „Magyar Háziasszony“ c. a. Budapesten megjelenő háztartási, gazdasági és szépirodalmi hetilap, mely a magyar gazdaszasszonyok országos egyesületének hivatalos közlönye, előfizetési ára egy évre 6. félévre 3, negyedévre 1.50 frt, mely összeg postautalvánnyal a „Magyar Háziasszony“ kiadóhivatalához Bpestre Váci-körut 20. sz. a. küldendő. Mutatványszámok kívánatra ingyen küldetnek.

D a l f ü z é r. II. füzet. Közép- és polgári iskolák használatára. Összeállította és a dalok legnagyobb részét több szölamra alkalmazta Mész Lajos. Harmadik átdolgozott kiadás. Ára 30 kr. Kapható Leitner Károly kiadónál Kőszegen.

— A „Paedagogiai Encyclopaedia“ IV. füzet, szerkeszti Verédi Károly, ára a 3 ives füzetnek 30 kr. Megrendelhető az „Athenaeum“ r. társulatnál Budapesten. Tartalma egyetem-értékesítő. A legmelegebben ajánlhatjuk az előre törekvő tanító kartársainknak.

— Megrendelési felhívás ily című imakönyv második kiadására: „A legszentebb nap.“ vagy imák és elmélkedések a sz. gyónás és áldozás napjára. Alig került ki az első kiadás sajtó alól, rövid két hét alatt a nyomtatott ezer példány meg lett rendelve, s mielőtt még a könyvkötő mind beköthette volna, oly számmal érkeztek minden oldalról a megrendelések, hogy egy második kiadás válik sürgősen szükségessé, az érkező újabb és újabb megrendelések eleget tehessek. E körülmény még inkább igazolni látszik egy ily irányu mű szükségét irodalmunkban, — s éppen azért, ha legalább 400 új megrendelő jelentkezik, készséggel sajtó alá rendezem az új kiadást, melyet itt-ott bővíteni s tökéletesíteni leend fő-törekvésem. A művecske 400 lapra fog terjedni, — s kiváló figyelmébe ajánljuk a szerzetesházaknak, papnöveldeknek, konvictusoknak, nőnevelő intézeteknek s mindazon hiveknek, kik a szent áldozás napját kiváló buzgósággal óhajtják megszentelni. — Az első áldozóknak is kedves emlékül szolgálhat, s erre célzó szép képpel fogjuk a könyvecskét ellátni. Megrendelési ára: füzve 45 kr., félvászonkötésben 60 kr., — egész vászonban 65 kr., — aranytetszővel egyszerűbb kötésben 75 kr., diszesb kivitellel 85 kr., finom bőrkötésben sokkal 1 frt 20 kr.; csattal 1 frt 40 kr., — mely rendkívüli olcsósággal hason terjedelmű kiadványoknál alig fog valaki nálunk találkozni. — Gyűjtőknek minden tíz példány után tiszteletpéldánnyal, s a papnöveldeknek 10% leen-

gedéssel szolgálók. Papi megrendelők a művet intenciók végzése mellett is kaphatják. A megrendelési határidő május hó 15-ig tart; de ha a 400 megrendelő előbb jelentkezik, az új kiadás nyomtatása rögtön kezdetét veendi. Előfizetési pénzeket mindaddig el nem fogadhatok, míg a mű kiadása biztosítva nem lesz, — mit az érdeklődők tájékoztatására hírlapilag fogok annak idején közzétenni. Kalocsán, (Pest megye) 1884. évi április hó 24-én. Fonyó Pál, kalocsafőmegyei áldozár és tanító-képezdei tanár.

— Megjelent a magyar általános levelező és házi titkár 13-ik füzeté. Szerkeszti Knorr Alajos kiadja ifj. Nagel Ottó Budapesten a nemzeti színház bérházában. E füzetben a külföldi levélpósta összeköttetés közlése után ismerteti a szerző a postautalványozás szabályait, reclamatióját, a szavatolást és elvülést, szól a távirati utalványokról, a külfölddel váltott posta utalványokról és utalványozási díjairól, ismerteti a kocsiposta szabályait, tárgyait, a csomagolást, pecsételést, címzést, az utánvételes küldeményeket és különösen a külföldre: Belgium, Bulgaria, Dania, Island, Franciaország, Görögország, Helgoland, Luxemburg, Malta, Montenegro Nagy-Britania, Németalföld, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Portugália Rumenia, Spanyolország és Svájc kocsiposta szabályait. Ezen érdekes tartalmú füzet ára 30 kr. Ugyanezen kiadónál kapható az „Önüggyvéd“ című közhasznú műfüzetekben, félkötetben és egészkiötetben, füzve vagy diszkötésben.

— Megjelent: „Az új magyar gyorsírás tankönyve. Nyelvünk természetéhez alkalmazva s különös tekintettel a magántanulásra írta Kele Antal „jog- és államtudományi tudor, köz- és váltóüggyvéd stb. stb.“ Kapható a szerzőnél Nagykanizsán 1 frt 50 kr-ért. — A gyorsírás nem vágy ugyan szakmánkba, mindazonáltal azon t. kartásainknak, kiket a magyar nyelv szelleméből folyó előnyökkel felszerelt gyorsírás érdekel, melegen ajánljuk a fennebbi művet megszerzésre. Segítsék diadalra juttatni a hozzá értők — ha hiszik, hogy a gyakorlat tűzpróbáját kiállandja — ezen magyar gyorsírást! Bfi.

— F. é. május hó első napjaiban meglepettünk; de nemcsak mi, hanem általában az egész magyar olvasóközönség. Ezen napokban indult meg u. i. egy díszesen kiállított képes havi folyóirat, melynek munkatársai a magyar irodalom terén első helyen állanak. Ezen havi folyóirat hasábjain találjuk a legnagyobb s legkitünőbb tudósaink irodalmi termékeit. „Az apja fia“ című ujdonatú regényt Jókai-tól, leánya — Róza kisasszony — sikerült rajzolatai díszítik a füzetet s maga a címlap is hasonló kedves rajzolatokkal van ellátva Róza-, a költő leányától. Mikszáth Kálmán kitűnő humoristánk életképei valóban elragadók. Az ötvösmű kiállításáról értekezik Pulszky Ferenc. Ez érdekes cikknek a címe: „A hol a víz is virágzik.“ Vámbéry értekezik a mahdikról, Komócsy József és Szász Károly verseikkel lekötik az olvasó figyelmét, és gróf Zichy Jenő az iparos, az ipartörvény és az országos kiállítás fontosságát s

horderejét fejtegeti. Szemere Attila jegyzeteket közöl a japáni utjáról. Irtak még: Borostyáni Nándor, Hanusz István, Hevesi József, Hidassy Pál, Serly Lajos, Simonyi Zsigmond és Szana Tamás. Ezen képes havi folyóiratnak a címe: „Magyar Salon.“ Előfizetési ára: negyedévre 1-75 frt, egyes füzeteknek az ára 0-60 frt. A szerkesztő és kiadóhivatal Bpest, VIII. ker. Kerepesi-ut 13. sz. Ezen hazafias vállalatot ajánljuk t. olvasóink becses figyelmébe.

— „A rajzolás elemei hálózatban.“ Szigorú fokozatossággal csupán egyenes vonalakból alakított szabadkézi rajzminták, népiskolák számára és magánhasználatra. Összeállította Weinberger Lajos, fővárosi tanító. I. köt. I. füzet. Második kiadás. Ára 20 kr. Budapesten, Főraktár: Gradl F. Adolf papirkereskedésében. IV. rózsatér 1. Budapesten.

364 sz.
884

Jegyzéke a nagymélt. Vallás és Közokt. m. k. ministerium által úgy is mint az állandó orsz. tanács tanács által is kiválóan ajánlott jeles iskolai és nevelési könyveknek és segéd-eszközöknek:

1. A Lukróth-féle szabadalmazott igen előnyös iskolai padok, kaphatók Feiwel Lipót gyárosnál Budapest, Aradi utca 60. szám.

2. Az ifj. Hesse Károly és társa győri cég által gyártott iskolai harmonium.

3. Magyary Ferenc „A teremtés korszaka és a jelen“ című mű. iskolai és nép-könyvtárak számára.

4. Erismann-féle népszerű egészségügy (egyetemi nyomda igazgatóságánál) 1 frt. igen becses és már kevés példányban lévő mű.

5) „A mezei gazdaságra nézve hasznos és kártevő állatok színes fali táblái“ Dr. Jaeger és Dr. Hoffman nyomán magyarra fordította Gönczy Pál, kiadja Stampfel Károly Pozsonyban.

6) Szücs Mihály „A mezei gazdaság alapvonalai“ Debrecen 1879.

A föld fölületének fő „alakjai“ Henbner által festett, Harper tervéi után, kiadja Stampfel K. Pozsonyban, hízagot pótló földrajzi szemléltető taneszköz 4 frt 50 kr.

8) Természetráji füzetek (folyó irat) szerkeszté a magy. nemzeti muzeum természetráji osztálya, nemcsak hazánkban, hanem külföldön is általános elismerést nyert.

9) Bökölyi Géza „Magyar nyelv könyv“ népiskolák számára I. füz. 20 kr II. és III. füz. 50 kr. Arad, Gyulai István kiadása,

10) Aigner (Abafi) Lajos Budapesti könyvkiadásában megjelenik „Nemzeti Könyvtár“ hazai jelesebb íróink ismertetése, kellő óvatossággal és nevelészetitapintattal kiválogatva igen ajánlatos; és 11) „Képes atlasz“ szerkeszté Dr. Schneider Oszkár, magyarra fordíták Gönczy Pál és Hunfalvi János, kiadja a Franklin-Társulat, a leíró földráj tanításához kitűnő eszköz.

Róth József,
tanfelügyelő.